28.9.2022

Esitys Tampereen yliopiston koulutusvastuun muuttamisesta

Viite: Kirje 23.6.2022 VN/18993/2022-OKM-1

Tampereen korkeakoulusäätiö sr esittää, että valtioneuvoston asetusta (794/2004) yliopistojen tutkinnoista ja erikoistumiskoulutuksista muutetaan siten, että Tampereen yliopistolle annetaan koulutusvastuu hammaslääketieteen tohtorin tutkintoon (liite 1). Esityksestä on päätetty Tampereen korkeakoulusäätiö sr:n hallituksen kokouksessa 28.9.2022.

Tampereen korkeakoulusäätiö sr esittää, että opetus- ja kulttuuriministeriön asetusta (1451/2014) yliopistojen koulutusvastuiden täsmentämisestä muutetaan siten, että Tampereen yliopistolle annetaan koulutusvastuu erityispedagogiikkaan ja erityisopettajakoulutukseen (liite 2). Tampereen korkeakoulusäätiö sr:n hallitus on päättänyt asiasta 10.-11.2.2020 ja esittänyt samaa koulutusvastuumuutosta vuonna 2020. Tampereen korkeakoulusäätiö sr uusii esityksensä, perusteluita on täsmennetty 28.9.2022 kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunnan tiedekuntaneuvoston kokouksessa.

Mari Walls

Tampereen yliopiston rehtori

Liitteet

Liite 1: Esitys hammaslääketieteen tohtorin tutkinnon koulutusvastuusta
Liite 2: Esitys erityispedagogiikan ja erityisopettajan koulutusvastuusta

33014
Tampereen yliopisto
Puh. 0294 5211
Y-tunnus 2844561-8

tuni.fi

Tämä dokumentti on allekirjoitettu sähköisesti TUNI Sign-järjestelmällä / This document has been electronically signed using TUNI Sign
Esitys Tampereen yliopiston koulutusvastuun muuttamisesta_092022 / e81dd4c6-da5d-4774-bb3c-b9eec40b46df / sivu/page 1(2)

Tampereen yliopisto
Tampereen ammattikorkeakoulu

Tämä dokumentti on allekirjoitettu sähköisesti TUNI Sign-järjestelmällä
This document has been electronically signed using TUNI Sign

Päiväys / Date: 30.09.2022 09:46:37 (UTC +0300)

Mari Walls

rehtori

Organisaation varmentama (TUNI käyttäjätunnus)
Certified by organization (TUNI user account)

SAML2 SSO token (AD)

ESITYS UUDEKSI KOULUTUSVASTUUKSI

Yliopisto/ Ammattikorkeakoulu	Tampereen yliopisto

Uusi koulutusvastuu (tutkinto, tutkintonimike, koulutusvastuun täsmennys)

Hammaslääketieteen tohtori (HLT)

Sisäänoton laajuus (aloittajien määrä/v) ja tavoiteltu kokonaisopiskelijamäärä koulutuksen ollessa täydessä laajuudessaan

Aloittajien määrä/v: 2 opiskelijaa
Tavoiteltu kokonaisopiskelijamäärä: 10 opiskelijaa

Edellytykset uuden koulutusvastuun toteutukselle (resursointi)

Koulutusvastuu toteutetaan olemassa olevilla resursseilla.

Perustelut korkeakoulun profiilin ja valtakunnallisten koulutustarpeiden näkökulmasta

Tampereen yliopistoon perustettiin 1.1.2014 alkaen osa-aikainen (50 %) hammaslääketieteen professuuri sekä 1.1.2022 alkaen suun terveydenhuollon osa-aikainen (30 %) professuuri. Näiden ansiosta hammaslääketieteellinen tutkimus on entisestään vilkastunut. Professorien lisäksi yliopistossa sekä Tampereen yliopistollisessa sairaalassa sekä Tampereen terveyskeskuksessa on useita dosenttitasoisia sekä väitelleitä hammaslääkäreitä, joilla on valmius ja riittävä kokemus väitöskirjatyön ohjaamiseen. Huomion arvoista on myös, että Suomen Hammaslääkärilehden tieteellinen päätoimittaja, tenure track -professori dosentti Mataleena Parikka, on Tampereen yliopiston palveluksessa.

Käynnissä on useita tutkimusprojekteja, joiden on tarkoitettu johtavan tohtorin tutkintoon. Suunniteltuja väitöskirjatutkimuksia ei ole rekisteröity Tampereen - eikä missään muussakaan - yliopistossa, vaikka osa projekteista on edennyt jo varsin pitkälle. Tampereen yliopiston lääketieteen ja terveysteknologian tiedekunnassa hammaslääkärin tieteellinen jatkokoulutus johtaa nykyisellään filosofian tohtorin tutkintoon. FT-tutkinto palvelee huonosti niin yksittäisten hammaslääkäritutkijoiden uratavoitteita kuin yleisemmin alan tieteellisen jatkokoulutuksen tarpeita. Tästä syystä neljä Tampereella tehtyä hammaslääketieteen tohtorin tutkintoon johtavaa väitöskirjaprojektia on rekisteröity ja suoritettu loppuun muissa suomalaisissa yliopistoissa. Näiden lisäksi neljän tekeillä olevan väitöskirjan rekisteröinti joudutaan tekemään muihin yliopistoihin.

Erikoishammaslääkärin tutkintoon johtava ammatillinen jatkokoulutus alkoi Tampereen yliopistossa 1.1.2013. Kun erikoishammaslääkärikoulutuksen (kuten myös erikoislääkärikoulutuksen) tutkintomuotoisuus vuonna 2015 poistui, ei Tampereen yliopistossa ole tällä hetkellä mahdollisuutta minkään hammaslääketieteen tutkinnon suorittamiseen. Erikoishammaslääkärikoulutuksen koordinointi ja opetusvastuu on kuitenkin säilynyt yliopistolla. Tieteelliseen tutkimusnäyttöön perustuvan ehl-koulutuksen myötä on käynyt yhä selvemmäksi tieteellisen jatkokoulutuksen merkitys ammatillisen jatkokoulutuksen rinnalla. Kaikkiin Tampereen yliopiston ehl-koulutusohjelmiin sisältyy tieteellisen työn (julkaisun) tekeminen,

joka parhaimmillaan toimii kimmokkeena tohtoritutkinnon suorittamiseen. Tampereen yliopistoa lukuun ottamatta kaikissa muissa yliopistoissa, joissa on ehl-koulutusohjelma (Helsinki, Turku, Oulu, Itä-Suomi), on myös HLT-tutkinnonanto-oikeus. Valtakunnallisesti ja etenkin Pirkanmaan sairaanhoitopiirin alueella HLT-tutkinnon sekä erikoishammaslääkäripätevyyden omaavien hammaslääkäreiden määrä on huolestuttavasti vähentymässä, ja sen myötä ehl-koulutusohjelmien opetusvastuu on siirtymässä sinänsä taitaville, mutta tieteellisesti vähemmän ansioituneille hammaslääkäreille.

Tampereen yliopisto, Tampereen yliopistollinen sairaala sekä tuleva Pirkanmaan hyvinvointialue tarjoavat erinomaiset mahdollisuudet myös hammaslääketieteelliselle perus- ja kliiniselle sekä järjestelmä-tutkimukselle, joilla voidaan näyttöön perustuvaa hoidon laatua ja vaikuttavuutta parantaa. On erittäin tärkeää, että Tampereen yliopistolle myönnettäisiin hammaslääketieteen tohtorin tutkinnonanto-oikeus. Korkeatasoisen hammaslääketieteellisen osaamisen kehittämisen ja ylläpitämisen kannalta on välttämätöntä, että alan itsenäisen tutkimustyön toteuttaminen on mahdollista myös Tampereen yliopistossa.

Ehdotus uuden koulutusvastuun voimaantuloajankohdaksi ja koulutuksen käynnistymisen aikataulu	Valmiudet ja resurssit aloittaa koulutus ovat olemassa, joten koulutusvastuun voimaantuloajankohta ja koulutuksen käynnistyminen niin pian kuin mahdollista.
Muita lisätietoja	
Yhteyshenkilö	

Perustelut hammaslääketieteen tohtorin tutkinnonanto-oikeuden saamiseksi Tampereen yliopistoon

Tampereen yliopistoon perustettiin 1.1.2014 alkaen osa-aikainen (50 %) hammaslääketieteen professuuri sekä 1.1.2022 alkaen suun terveydenhuollon osa-aikainen (30 %) professuuri. Näiden ansiosta hammaslääketieteellinen tutkimus on entisestään vilkastunut. Professorien lisäksi yliopistossa sekä Tampereen yliopistollisessa sairaalassa sekä Tampereen terveyskeskuksessa on useita dosenttitasoisia sekä väitelleitä hammaslääkäreitä, joilla on valmius ja riittävä kokemus tutkimus- ja väitöskirjatyön ohjaamiseen. Huomion arvoista on myös, että Suomen Hammaslääkärilehden tieteellinen päätoimittaja, tenure track -professori dosentti Mataleena Parikka, on Tampereen yliopiston palveluksessa.

Käynnissä on useita tutkimusprojekteja, joiden on tarkoitettu johtavan tohtorin tutkintoon. Suunniteltuja väitöskirjatutkimuksia ei ole rekisteröity Tampereen - eikä missään muussakaan - yliopistossa, vaikka osa projekteista on edennyt jo varsin pitkälle. Tampereen yliopiston lääketieteen ja terveysteknologian tiedekunnassa hammaslääkärin tieteellinen jatkokoulutus johtaa nykyisellään filosofian tohtorin tutkintoon. FT-tutkinto palvelee huonosti niin yksittäisten hammaslääkäri-tutkijoiden uratavoitteita kuin yleisemmin alan tieteellisen jatkokoulutuksen tarpeita. Tästä syystä neljä Tampereella tehtyä hammaslääketieteen tohtorin tutkintoon johtavaa väitöskirjaprojektia on rekisteröity ja suoritettu loppuun muissa suomalaisissa yliopistoissa. Näiden lisäksi neljän tekeillä olevan väitöskirjan rekisteröinti joudutaan tekemään muihin yliopistoihin.

Erikoishammaslääkärin tutkintoon johtava ammatillinen jatkokoulutus alkoi Tampereen yliopistossa 1.1.2013. Kun erikoishammaslääkärikoulutuksen (kuten myös erikoislääkärikoulutuksen) tutkintomuotoisuus vuonna 2015 poistui, ei Tampereen yliopistossa ole tällä hetkellä mahdollisuutta minkään hammaslääketieteen tutkinnon suorittamiseen. Erikoishammaslääkärikoulutuksen koordinointi ja opetusvastuu on kuitenkin säilynyt yliopistolla. Tieteelliseen tutkimusnäyttöön perustuvan ehl-koulutuksen myötä on käynyt yhä selvemmäksi tieteellisen jatkokoulutuksen merkitys ammatillisen jatkokoulutuksen rinnalla. Kaikkiin Tampereen yliopiston ehl-koulutusohjelmiin sisältyy tieteellisen työn (julkaisun) tekeminen, joka parhaimmillaan toimii kimmokkeena tohtoritutkinnon suorittamiseen. Tampereen yliopistoa lukuun ottamatta kaikissa muissa yliopistoissa, joissa on ehl-koulutusohjelma (Helsinki, Turku, Oulu, Itä-Suomi), on myös HLT-tutkinnonanto-oikeus. Valtakunnallisesti ja etenkin Pirkanmaan sairaanhoitopiirin alueella HLT-tutkinnon sekä erikoishammaslääkäripätevyyden omaavien hammaslääkäreiden määrä on huolestuttavasti vähentymässä, ja sen myötä ehl-koulutusohjelmien opetusvastuu on siirtymässä sinänsä taitaville, mutta tieteellisesti vähemmän ansioituneille hammaslääkäreille.

Tampereen yliopisto, Tampereen yliopistollinen sairaala sekä tuleva Pirkanmaan hyvinvointialue tarjoavat erinomaiset mahdollisuudet myös hammaslääketieteelliselle perus- ja kliiniselle sekä järjestelmätutkimukselle, joilla voidaan näyttöön perustuvaa hoidon laatua ja vaikuttavuutta parantaa. On erittäin tärkeää, että Tampereen yliopistolle myönnettäisiin hammaslääketieteen tohtorin tutkinnonanto-oikeus. Korkeatasoisen hammaslääketieteellisen osaamisen kehittämisen ja ylläpitämisen kannalta on välttämätöntä, että alan itsenäisen tutkimustyön toteuttaminen on mahdollista myös Tampereen yliopistossa.

Tampere 18.8.2022

Timo Peltomäki
Professori, Hammaslääketiede
Lääketieteen ja terveysteknologian tdk
Tampereen yliopisto

Anna Maria Heikkinen
Professori, Suun terveydenhuolto
Lääketieteen ja terveysteknologian tdk
Tampereen yliopisto

Tämä dokumentti on allekirjoitettu sähköisesti TUNI Sign-järjestelmällä / This document has been electronically signed using TUNI Sign

Dosenttitasoiset hammaslääkärit
Timo Peltomäki, professori, HLT, Lääketieteen ja terveysteknologian tiedekunta, Tampereen yliopisto, Suu- ja leukasairauksien poliklinikka, Tays
Anna Maria Heikkinen, professori, HLT, Lääketieteen ja terveysteknologian tiedekunta, Tampereen yliopisto, Erikoishammashoidon yksikkö, Tampereen terveyskeskus
Mataleena Parikka, Tenure track professori, HLT, Lääketieteen ja terveysteknologian tiedekunta, Tampereen yliopisto

Liisa Aine, dosentti, HLT, Suu- ja leukasairauksin poliklinikka, Tays (eläkkeellä)
Helena Forss, dosentti, HLT, Suu- ja leukasairauksin poliklinikka, Tays (eläkkeellä)
Heli Vinkka-Puhakka, dosentti, HLT, Suu- ja leukasairauksin poliklinikka, Tays (eläkkeellä)

Tampereella toimivat HLT-tutkinnon suorittaneet hammaslääkärit

Ulla Kotiranta, HLT, erikoishammaslääkäri, Suu- ja leukasairauksin poliklinikka, Tays
Anna Norppa, HLT, erikoishammaslääkäri, Suu- ja leukasairauksin poliklinikka, Tays
Eeva Torppa-Saarinen, HLT, ylihammaslääkäri, vastaanottopalvelujen johtaja, Tampereen kaupunki
Mikko Pyysalo, HLT, erikoishammaslääkäri, Tampereen terveyskeskus
Joonas Liukkonen, HLT, erikoishammaslääkäri, Tampereen terveyskeskus
Anna Iivari, HLT, erikoistuva hammaslääkäri, Tampereen terveyskeskus
Eero Raittio, HLT, erikoistuva hammaslääkäri, apulaisylihammaslääkäri, Tampereen terveyskeskus
Anni Palander, HLT, lääk. kand., Suu- ja leukasairauksin poliklinikka, Tays

Käynnissä olevat hammaslääkärien väitöskirjahankkeet

Väitöskirjatutkijat (ei rekisteröityneet): Karoliina Pitkänen, Ida Vainionpää-Röning, Kati Kujasalo, Noora Venetvaara
Väitöskirjatutkijat (TAU rekisteröityneet): Lucas Campos, Hettel Sepp, Egle Immonen, Anna Iliadi

TAU:ssa FT-tutkinnon (PhD) suorittaneet ulkomaalaiset hammaslääkärit: Roland Männchen (2010), Raphael Patcas (2014), Anas Al-Jadaa (2016)

Tämä dokumentti on allekirjoitettu sähköisesti TUNI Sign-järjestelmällä / This document has been electronically signed using TUNI Sign
Perustelut HLT-tutkinnon myöntöoikeuden saamiseksi Tampereen yliopistolle 2022 / fafb1c16-c61f-4ea0-a282-b33bf853bcc0 / sivu/page 2(3)

Tampereen yliopisto
Tampereen ammattikorkeakoulu

Tämä dokumentti on allekirjoitettu sähköisesti TUNI Sign-järjestelmällä
This document has been electronically signed using TUNI Sign

Päiväys / Date: 18.08.2022 13:31:17 (UTC +0300)

Timo Peltomäki

professori (hammaslääketiede)

Organisaation varmentama (TUNI käyttäjätunnus)
Certified by organization (TUNI user account)

SAML2 SSO token (AD)

Päiväys / Date: 18.08.2022 14:13:23 (UTC +0300)

Anna Maria Heikkinen

professori suun terveydenhuolto

Organisaation varmentama (TUNI käyttäjätunnus)
Certified by organization (TUNI user account)

SAML2 SSO token (AD)

Koulutusvastuuesitys: Erityispedagogiikka ja erityisopettajakoulutus, Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta, Tampereen yliopisto

Sisällys

Hakemus 2

Perustelut uusien koulutusvastuiden välittömälle tarpeelle 3

Erityisopetuksen tilanne Pirkanmaalla 3

Edellytykset uusien koulutusvastuiden toteutukselle 4

Erityisopettajakoulutus osaksi yhteistä tutkinto-ohjelmaa 4

Erityispedagoginen osaaminen, tutkimus ja opetus kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunnassa 6

Yhteistyö Tampereen yliopiston normaalikoulun, TAMKin ja Tampereen kaupungin kanssa 7

Tampereen yliopiston normaalikoulu 7

Tampereen ammattikorkeakoulu (TAMK) 8

Tampereen kaupunki ja seutukunta 9

Lopuksi 9

Lähteet 10

Hakemus

Tampereen yliopisto uusii hakemuksensa erityispedagogiikan koulutusvastuusta sekä erityisopettajakoulutuksen koulutusvastuusta erityispedagogisten opintojen ja erityisopettajakoulutuksen järjestämiseksi osana kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunnan yhteistä tutkinto-ohjelmaa (Taulukko 1.). Tällä hetkellä Tampereen yliopisto on ainoa opettajankoulutusta järjestävä yliopisto, jolla ei ole erityispedagogiikan koulutusvastuuta ja jossa ei kouluteta erityisopettajia.

Taulukko 1. Esitys uusiksi koulutusvastuiksi

Yliopisto	Tampereen yliopisto
Uudet koulutusvastuut	Kasvatustieteellinen koulutusvastuu: **Erityispedagogiikka** Opettajankoulutuksen koulutusvastuu: **Erityisopettajakoulutus**
Tutkinto	**Erityisopettaja** (kasvatustieteiden kandidaatti, maisteri, lisensiaatti ja tohtori) Erityisopettajan opinnot sisältävät opettajan pedagogiset opinnot (60 op) ja erityisopetuksen tehtäviin ammatillisia valmiuksia antavat opinnot (60 op).
Kelpoisuus	**Laaja-alainen erityisopettaja** Erityisopettajakoulutuksen suoritettuaan opiskelijalla on kelpoisuus toimia laaja-alaisena erityisopettajana. Hän saa myös valmiudet toimia muissa erityispedagogiikan asiantuntijatehtävissä. Opiskelija voi laventaa opettajakelpoisuuksiaan ja työelämävalmiuksiaan kandidaatti- ja maisteriohjelmiin sisältyvillä vapaasti valittavilla opinnoilla. **Erityisluokanopettaja** Opiskelija saa erityisluokanopettajan pätevyyden suorittamalla perusopetuksen monialaiset opinnot.

	Varhaiskasvatuksen erityisopettaja Opiskelija saa varhaiskasvatuksen erityisopettajan pätevyyden suorittamalla varhaiskasvatuksen ammatilliset opinnot
Sisäänoton laajuus (aloittajien määrä/v)	Erityisopettajan opintosuunta: **15** Erityisopettajaopiskelijoiden on mahdollista suorittaa lisäksi perusopetuksen monialaiset opinnot tai varhaiskasvatuksen ammatilliset opinnot. Erilliset erityisopettajaopinnot: Sisäänotto määritellään vuosittain tarpeen ja resurssien mukaan. Erillisiin erityisopettajaopintoihin voivat hakeutua luokanopettajat ja varhaiskasvatuksen opettajat, jotka haluavat täydentää tutkintonsa erityisopettajan kelpoisuudella
Koulutusvastuiden voimaantuloajankohta	Ehdotus uusien koulutusvastuiden voimaantuloajaksi ja erityisopettajakoulutuksen käynnistämiseksi: 1.8.2024
Yhteyshenkilö	Koulutuksen varadekaani Anne Jyrkiäinen (anne.jyrkiainen@tuni.fi, p. +358401901754)

Perustelut uusien koulutusvastuiden välittömälle tarpeelle

Erityisopetuksen tilanne Pirkanmaalla

Opettajien erityispedagogisen osaamisen merkitys on viime vuosikymmenen aikana tiedostettu niin tutkimuksen kuin kentän kokemusten näkökulmasta. Myös tehostettua ja erityistä tukea saavien oppilaiden määrä on viimeisimpien tilastojen valossa edelleen nousussa ja omat haasteensa erityisopetuksen tilanteeseen on tuonut myös koronapandemian aiheuttama oppimisvaje (SVT, 2021).

Laadukkaan erityisopetuksen varmistamiseksi Pirkanmaalla tarvitaan kiireellisesti lisää päteviä laaja-alaisia erityisopettajia, erityisluokanopettajia ja varhaiskasvatuksen

erityisopettajia. Tampereella kasvavaa erityisen tuen tarvetta pyritään helpottamaan lisäämällä joustavia tukimuotoja, pienryhmiä, laaja-alaisia erityisopettajia sekä vahvistamalla moniammatillisuutta. Tarkoituksena on ollut askel kohti kaikille yhteistä koulua, jossa jokaisen erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen on mahdollista päästä opiskelemaan joustavasti omalla koulupolullaan.

Erityisopettajista on jatkuva pula Pirkanmaalla ja usein erityisesti syrjäisemmille alueille joudutaan palkkaamaan epäpäteviä erityisopettajia (KEVA, 2021). Pirkanmaa on nopeimmin väestömäärältään kasvava maakunta, joten myös oppilasmäärät ovat jatkuvassa kasvussa (SVT 2021). Tampereen yliopiston sijainti on maantieteellisesti keskeinen ja koulutetut opettajat työllistyvät erityisesti Pirkanmaalle mutta myös laajemmin ympäryskuntiin. Vuonna 2022 erityisopettajista on pulaa erityisesti Tampereella, Etelä-Pirkanmaalla ja Lounais-Pirkanmaalla ja usein erityisesti syrjäisemmille alueille joudutaan palkkaamaan epäpäteviä erityisopettajia (Pirkanmaan ammattibarometri, 2022).

Tampereella määräaikaisia erityisopetuksessa olevia joko erityisluokanopettajia tai erityisopettajia työskentelee tällä hetkellä yhteensä 51, joista 43 on epäpätevää ja 8 pätevää. Lukuvuonna 2021–2022 oli yhteensä 44 erityisluokanopettajan vakituista virkaa auki, joista 23 jäi täyttämättä (kelpoisia ei ollut tai virkaa ei otettu vastaan). (Tampereen kaupungin sivistyspalvelut, 2022.)

Edellytykset uusien koulutusvastuiden toteutukselle

Erityisopettajakoulutus osaksi yhteistä tutkinto-ohjelmaa

Tampereen yliopistossa kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunnassa kasvatustieteen opiskelijoita yhdistää ainutlaatuinen yhteinen tutkinto-ohjelma, joka sisältää varhaiskasvatuksen opettajan, luokanopettajan sekä elinikäisen oppimisen ja kasvatuksen opintosuunnat. Yhteinen tutkinto-ohjelmamme on mahdollistanut aidon yhteistyön kasvatusalan opiskelijoiden ja henkilöstön kesken jatkuvan oppimisen periaatteiden mukaisesti eri opintosuuntien välillä. Vaikka on tärkeää laajentaa opiskelijoidemme mahdollisuuksia opiskella erityispedagogiikkaa, haluamme kouluttaa heidän rinnalleen myös erityisopettajia.

Uusien erityispedagogiikan ja erityisopettajakoulutuksen koulutusvastuiden myötä perustaisimme uuden erityisopettajan opintosuunnan osaksi laaja-alaista tutkinto-ohjelmaamme, johon valitsisimme vuosittain 15 erityisopettajaopiskelijaa. Osalla erityisopettajaopiskelijoista olisi opintojen ohella mahdollisuus hankkia myös erityisluokanopettajan tai varhaiskasvatuksen erityisopettajan kelpoisuus. Valmistumisen jälkeen heidän olisi mahdollista hakeutua jatko-opintoihin (Kasvatus ja yhteiskunta -tohtoriohjelma). Lisäksi muut tutkinto-opiskelijamme saisivat laajan sivuaineoikeuden myötä mahdollisuuden opiskella erityispedagogiikan opintoja tai hakea suorittamaan erillisiä erityisopettajan opintoja ja täydentää näin oman tutkintonsa erityisluokanopettajaksi, varhaiskasvatuksen erityisopettajaksi tai erityispedagogiikan asiantuntijaksi. Tutkinto-opiskelijoille suunnattujen erityisopettajaopintojen lisäksi tarjoaisimme myös erilliset erityisopettajaopinnot yhteistyössä Tampereen kaupungin kanssa tarpeen ja resurssien mukaan luokanopettajille, varhaiskasvatuksen opettajille ja/tai aineenopettajille.

Viime vuosina luokanopettaja- ja varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijakiintiömme ovat olleet erillisrahoitettujen lisäaloituspaikkojen vuoksi suuria. Pirkanmaalla luokanopettaja- ja varhaiskasvatuksen opettajien työtilanne on kansallisesti verrattuna ollut hyvä, vaikka myös heistä on pulaa (KEVA, 2021). Vuodesta 2023 olemme tarkistaneet opiskelijavalintakiintiöitä erityisesti luokanopettajaopiskelijoiden osalta, mikä osaltaan mahdollistaa jatkossa 15 opiskelupaikan varaamisen erityisopettajaksi opiskeleville. Tammikuussa 2023 käynnistyvä uusi opetussuunnitelmatyö mahdollistaa osittaisen resurssien kohdentamisen erityispedagogiikan opintoihin uudessa opetussuunnitelmassa. Erityisopettajakoulutus käynnistyisi seuraavan opetussuunnitelmakauden alussa syksyllä 2024.

Viimeaikainen tutkimus osoittaa, että kasvatuksen ja koulutuksen toimintatapojen uudistuminen osallistavaan ja oppilaiden tarpeet huomioon ottavaan suuntaan inklusiivisen periaatteen mukaisesti edellyttää moniammatillisuuden ja kollegiaalisen työotteen vahvistamista kaikilla koulutusasteilla (Ahtiainen, Pulkkinen & Jahnukainen, 2021; Vainikainen ym., 2015). Haluamme Tampereen yliopistossa tukea tämän yhteistyön kehittymistä jo heti opintojen alusta lähtien. Opiskelijoillamme on runsaasti opintosuunnille yhteisiä opintoja, mikä mahdollistaa myös erityisopettajakoulutuksen ja erityispedagogiikan opintojen joustavan toteuttamisen rinnakkain nykyisen kasvatustieteiden tutkinto-ohjelman kanssa.

Lisäksi vapaasti valittavien opintojen suorittaminen tiedekuntien välillä tuo monia mahdollisuuksia monialaisen tutkinnon suorittamiseen.

Erityispedagoginen osaaminen, tutkimus ja opetus kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunnassa

Tampereen yliopiston kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunnan henkilöstöllä on vahvaa erityispedagogista osaamista. Usealla professorillamme ja tenure track -professorillamme on erityispedagogista osaamista ja tiedekunnassamme on yliopistonlehtoreita erityispedagogiikan, inklusiivisen kasvatuksen ja monikulttuurisuuskasvatuksen aloilta. Tiedekunnassamme työskentelee myös useita muita opetus- ja tutkimushenkilöstön jäseniä, joilla on erityispedagoginen tutkimus- ja opetusorientaatio, alan asiantuntemusta sekä yhteys kansallisiin ja kansainvälisiin erityispedagogiikan tutkimusverkostoihin. Mikäli saamme erityispedagogiikan ja erityisopettajakoulutuksen koulutusvastuut, tätä erityispedagogista osaamista omaavaa henkilöstöresurssia kohdennetaan erityisopettajakoulutuksen järjestämiseen aiemmin kuvatulla tavalla (ks. s. 5). Tällöin tiedekuntamme hakee myös Tampereen yliopiston johdon lupaa uuden erityispedagogiikan alan tenure track -professorin tai professorin rekrytointiin.

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunnassa on käynnissä useita erityispedagogisia tutkimushankkeita. Vaativa tuki varhaiskasvatuksessa -hanke järjestää täydennyskoulutusta laajasti varhaiskasvatuksen ja vaativan tuen toimijoille Suomessa. Varhaiskasvatuksen opettajakoulutus tekee myös yhteistyötä HOHTO-hankkeen kanssa, jossa kehitetään varhaiskasvatuksen koulutuksen erityispedagogisia kurssisisältöjä ja opetusmateriaaleja. Lisäksi Tampereen Ammattikorkeakoulu ja Tampereen yliopisto tekevät tiivistä yhteistyötä EU 4 Inclusive Teaching -projektissa, jossa toteutetaan opettajien täydennyskoulutusta Albaniassa. Tutkimushankkeiden ohella tiedekunnalla on myös laaja kansainvälinen verkosto erityispedagogiikan alalla: teemme yhteistyötä Nordic Early Childhood System Approach Research Group (NECA) -verkoston ja Norwegian National Centre for Research on Special Needs Education and Inclusive Practice -keskuksen kanssa, ja tämän lisäksi olemme aktiivisesti UArctic/UNESCO Social Justice -toiminnassa mukana.

Erityispedagogiikan opintoja on tarjottu 2000-luvun alusta alkaen kaikille tiedekunnan tutkinto-opiskelijoille. Tähän mennessä opinnot on toteutettu Jyväskylän ja Helsingin

yliopistojen tutkintovaatimusten mukaisesti. Viime vuosina erityispedagogiikan perusopinnoista on kehitetty myös verkkototeutus yhteistyössä TAMKin kanssa Digivisio 2030 -tavoitteiden mukaisesti. Kehitteillä on myös englanninkieliset toteutukset opintojaksoille. Varhaiskasvatuksen opettaja- ja luokanopettajaopiskelijoiden opintoihin sisältyy yhdenvertaiseen ja inklusiiviseen kasvatukseen painottuva opintokokonaisuus, joka tarjoaa pohjan erityispedagogiselle osaamiselle ja moniammatilliselle yhteistyölle. Jatkossa nämä opintojaksot olisikin mahdollista sisällyttää myös erityisopettajaopiskelijoiden opintoihin osana aine- ja syventäviä opintoja. Opintojaksojen toteutus yhdessä yhteiskuntatieteiden kanssa monialaisen yhteistyön mahdollistamiseksi jo opintojen aikana on myös suunnitteilla.

Erityispedagogiikan aine- ja syventäville opinnoille on opettajaopiskelijoiden keskuudessa suuri kysyntä ja useat opettajaopiskelijat ovat valinneet erityispedagogiikan sivuaineekseen sekä suunnitelleet opintojen täydentämistä erillisillä erityisopettajan opinnoilla. Vaikka erityispedagogiikan opinnot ja erityisopettajakoulutus vahvistaisivat myös nykyisten opettajaopiskelijoidemme erityispedagogista osaamista ja valmiuksia moniammatilliseen yhteistyöhön, koemme erityisen tärkeäksi sen, että pystyisimme kouluttamaan heidän rinnalleen ja työpareikseen laaja-alaisia erityisopettajia, erityisluokanopettajia ja varhaiskasvatuksen erityisopettajia.

Yhteistyö Tampereen yliopiston normaalikoulun, TAMKin ja Tampereen kaupungin kanssa

Opintosuuntien yhteisten opintojen tarjoaman resurssin lisäksi erityisopettajakoulutuksen opetussuunnitelman ja opintokokonaisuuksien suunnittelussa ja toteutuksessa hyödynnetään myös kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunnan laajaa yhteistyö- ja kumppanuusverkostoa.

Tampereen yliopiston normaalikoulu

Tampereen yliopiston normaalikoulu on kasvatustieteiden ja tiedekunnan alla toimiva yksikkö ja keskeisessä roolissa opettajankoulutuksen järjestämisessä erityisesti opetusharjoittelujen näkökulmasta.

Normaalikoulun henkilökuntaan kuuluu useita kouluttautuneita ja kehittämisorientoituneita erityisopettajia, jotka ovat mukana oppimisen tuen kehittämisessä myös valtakunnallisessa normaalikoulujen ja eri yliopistojen verkostossa. Normaalikoululla on myös aktiivista

tutkimus-, kokeilu- ja kehittämistoimintaa erityispedagogiikan alalta sekä neuropsykologista osaamista, joka tukee erityisopettajakoulutuksen suunnittelua ja toteutusta. Normaalikoulun erityisopettajilla on myös tuore näkemys ja kokemus erityisopettajan työn ajankohtaisista erityispiirteistä. Esimerkiksi konsultatiivinen työ, oppilashuollollinen osaaminen ja koulun ulkopuolisten verkostojen tunteminen on yhä keskeisemmässä roolissa erityisopettajan työssä. Normaalikoulun erityisopettajat ovatkin tärkeässä roolissa suunnittelemassa uutta erityisopettajakoulutusta.

Normaalikoululla erityis-, luokan- ja aineenopettajaopiskelijoiden on mahdollista perehtyä moninaisten tukitoimien järjestämiseen oppilaan lähikoulussa. Erityisopettajakoulutuksen myötä observoinnit ja harjoittelut voitaisiin toteuttaa niin, että erityis-, luokan- ja aineenopettajaopiskelijoilla olisi yhteisiä harjoittelujaksoja, joilla opetusta suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä ottaen huomioon oppimisen haasteet. Yhteiset koulutusosiot lisäävät ymmärrystä ja ammattiosaamista moniammatillisesta yhteistyöstä eri opettajaroolien kesken.

Tampereen ammattikorkeakoulu (TAMK)

Oppijan oikeus – opettajan taito -hanke on mahdollistanut Tampereen korkeakouluyhteisön opettajankoulutusten välisen yhteistyön käynnistämisen, kehittämisen ja jatkuvuuden. Ammatillisten opettajankoulutusten ja yliopiston järjestämien opettajankoulutusten välinen yhteistyö on tukenut oppimista ja edistänyt osaamisen laajan hyödyntämisen opettajankoulutusten opetussuunnitelmien kehittämisessä ja toteuttamisessa.

Yhteistyö aloitettiin suunnittelemalla ja toteuttamalla yhteinen erityispedagogiikan opintojakso, jonka myötä yhteistyö syveni ja yhteistä erityispedagogiikan opetustarjontaa päätettiin laajentaa. Seuraavassa vaiheessa opintojakso sisällytettiin ammatillisen erityisopettajan, varhaiskasvatuksen- ja luokanopettajan opintoihin sekä kasvatustieteen tieteenalan opintoihin. Saadun palautteen ja kentällä olevan tarpeen vuoksi suunniteltiin myös 25 op:n laajuiset erityispedagogiikan opinnot. Korkeakouluyhteisön laaja erityispedagoginen asiantuntijuus mahdollisti opintojen sisältöjen ja tavoitteiden suunnittelun ja toteutuksen niin, että ne vastasivat opettajantyön haasteisiin ja osaamistarpeeseen varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, toisella asteella ja korkeakouluissa.

Erityispedagogiikan 25 op:n laajuiset opinnot ovat ammatillisen erityisopettajankoulutuksen ja Tampereen yliopiston kasvatustieteiden- ja kulttuurin tiedekunnan opetussuunnitelmissa. Osa opinnoista tarjotaan myös valinnaisina opintoina. Opintojaksot on nyt käynnistetty ja ne toteutetaan yhteistyössä. Hankkeesta kertyneiden positiivisten kokemusten myötä yhteistyö oppimisen tuen ja hyvinvoinnin teemoista Tampereella jatkuu (mm. Oppimisen Kipinä – oppimisen tuki lukiossa). Hankkeessa tehdyn tutkimuksen pohjalta tullaan, osaamisen kehittämisen lisäksi, kiinnittämään huomiota myös opettajien hyvinvointiin ja työssäjaksamiseen.

Tampereen kaupunki ja seutukunta

Tampereen yliopisto ja kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta toimivat tiiviissä yhteistyössä Tampereen kaupungin ja seutukunnan kasvatus- ja opetusalan toimijoiden kanssa. Yhteinen koulutusverkosto kokoontuu useita kertoja lukukaudessa.

Tampereen kaupunki on strategiassaan sitoutunut toimimaan luotettavana kumppanina ja yhteisen tekemisen mahdollistavana alustana edistäen myös elinikäistä oppimista ja työelämäosaamista. Perusopetuksen palveluryhmä haluaa mahdollistaa työntekijöilleen jatkuvan oppimisen ja työssä kehittymisen, ja yliopiston yhteistyön myötä saada vahvan kumppanin osaamisen kehittämiseen. Tampereen yliopisto voisi tarjota kaupungin perusopetukselle koulutuspalveluita, joiden avulla perusopetus voi edistää kykyään vastata tulevaisuuden osaajatarpeisiin, esimerkiksi räätälöidä henkilöstökoulutuksia ja täydennyskoulutusta muun muassa erityispedagogiikan perusopintoja. Lisäksi yhteistyön kautta kaupungin perusopetus voi vuorostaan tarjota yliopiston opiskelijoille myös työelämämahdollisuuksia, kuten harjoittelupaikkoja ja opinnäytetyöaiheita. Perusopetus voi sitoutua myös toimimaan yhteistyössä tutkimus- ja kehittämishankkeiden suunnittelun, rahoituksen hakemisen ja hankkeiden toteuttamiseksi, mutta myös esimerkiksi yhteisten tilaisuuksien ja tapahtumien järjestämiseksi sekä julkaisujen toteuttamiseksi.

Lopuksi

Epävarmassa maailmantilanteessa, väistämättömässä ekokriisissä ja talouden laskusuhdanteessa olemme pakotettuja löytämään uudenlaisia kestäviä tapoja toimia. Haastavan yhteiskunnallisen tilanteen lisäksi niin opettajat kuin oppilaat ja opiskelijatkin ovat yhä uupuneempia (Pyhältö et al., 2021; Räsänen et al., 2022). Koulujen ja kasvatuksen

merkitys uusien ratkaisujen löytämisessä, opettajien ja opiskelijoiden hyvinvoinnin ja toivon ylläpitämisessä on kiistaton. Erityisopettajat ovat tässä tehtävässä hyvin keskeisessä roolissa jakamassa luokan- ja varhaiskasvatuksen opettajien työtä sekä löytämässä yksilöllisiä tukimuotoja oppilaille ja opiskelijoille.

Erityispedagogiikan opintojen laajentaminen sekä erityisopettajakoulutuksen järjestäminen Tampereen yliopistossa olisi yksi tapa vastata erityisopettajapulaan Pirkanmaan alueella sekä tukea Tampereella hyvin alkuun lähtenyttä kehityskulkua kohti kaikille yhteistä koulua ja varhaiskasvatusta, joissa on riittävästi erityisopettajia luokanopettajien ja varhaiskasvatuksen opettajien rinnalla sekä mahdollisuuksia opiskella ja kasvaa yksilöllistä tukea saaden.

Lähteet

Ahtiainen, R., Pulkkinen, J. & Jahnukainen, M. (2021). The 21st century reforms (Re) shaping the education policy of inclusive and special education in Finland. Education Sciences, 11(11), 750. https://doi.org/10.3390/educsci11110750.

KEVA. 2021. Kuntien työvoimaennuste 2030. Analyysi kuntien työvoima- ja osaamistarpeista. Aula Research Oy.

Pirkanmaan ammattibarometri. 2021. Työ- ja elinkeinotoimistot. [Viitattu: 05.09.2022] https://www.ammattibarometri.fi/kartta2.asp?vuosi=21ii&ammattikoodi=2352&kieli=fi.

Pyhältö, K., Pietarinen, J., Haverinen, K., Tikkanen, L. & Soini, T. (2021). Teacher burnout profiles and proactive strategies. *European Journal of Psychology of Education*, *36*(1), 219-242.

Räsänen, K., Pietarinen, J., Soini, T., Väisänen, P. & Pyhältö, K. (2022). Experienced risk of burnout among teachers with persistent turnover intentions. *Teacher Development*, 1-21.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset [verkkojulkaisu]. ISSN=1796-3796. 2021. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 13.9.2022].
Saantitapa: http://www.stat.fi/til/kjarj/2021/kjarj_2021_2022-02-18_tie_001_fi.html

Vainikainen, M-P., Thuneberg, H., Greiff, S. & Hautamäki, J. (2015). Multiprofessional collaboration in Finnish schools. International Journal of Educational Research, 72, 137–148. https://doi.org/10.1016/j.ijer.2015.06.007.